EDÍCIA CIVILIZÁCIA

ANTON HRUBOŇ

VZDOR A KRV

Premeny politickej mytológie Andreja Hlinku

Hlinka prežil vlastný život. Prežil svoju stranu aj režimy, ktoré ho oslavovali alebo zatracovali. Zostal ako emócia: vzdor, pocit krivdy, túžba po uznaní. Jeho politický štýl siaha až do našej prítomnosti. Vždy, keď hľadáme nepriateľa. Vždy, keď čakáme na spasiteľa.

premedia

HISTÓRIA

premedia

ANTON HRUBOŇ

VZDOR A KRV

Premeny politickej mytológie Andreja Hlinku

premedia

Vznik rukopisu tejto publikácie podporil z verejných zdrojov formou štipendia Fond na podporu umenia.

fond na podporu umenia

ANTON HRUBOŇ

VZDOR A KRV

Premeny politickej mytológie Andreja Hlinku

Recenzenti:
prof. PaedDr. Martin Pekár, PhD.
doc. Mgr. Martin Veselý, Ph.D.

Prvé vydanie
Copyright © Anton Hruboň, 2026
Slovak edition © Vydavateľstvo Premedia, 2026
ISBN 978-80-8242-519-5

OBSAH

Úvod 7

Utváranie Hlinku: Mytológia počiatkov uznaného národa 15
Zrodenie z krvi 17
Tribún ľudu z ľudu 37
Konkurenti, nepriatelia a nie-priatelia. Krátke dejiny neúspešných alternatív 59

V mene Hlinkovom: Mytológia triumfu 85
Kotva istoty v neistote, totem slobody 87
Mesto „času bojov" 102
Zneužitie: Politická licencia na zločiny 126

„Odhlinkovať!": Mytológia odboja 151
Prevrátené znamienka jednej rovnice 153
Krv sa krvou vymýva 165

Obroda „duchom Hlinku"?: Mytológie nenájdenej novej národnej identity 183
Pátranie po pevnom bode 185
Posadnutosť telom 204

Záver (alebo Prečo je Hlinka naozaj „zvečnelý") 225

Použité pramene a literatúra 231

Menný register 245

Úvod

Kráčam po černovskom cintoríne spolu s kolegami, ktorým robím súkromného sprievodcu. Vyrastal som neďaleko, doslova cez lúku a kopec, na ružomberskom sídlisku Klačno, takže v bývalej samostatnej obci, dnes časti mesta, sa orientujem nadmieru dobre. Ulice Starej Černovej mám z detstva prebrázdené na bicykli dokonale. Hoci som históriu, ktorá sa v nich odohrala, poznal iba zbežne z dejepisu, už vtedy som cítil ich zvláštny svojráz. Staručké domčeky – niektoré ešte drevenice s typickým odorom vlhkej hliny a dreva – vo mne ako mestskom dieťati vzbudzovali pocit tajuplnej exotiky, akoby vystrihnutej z dávneho sveta stojaceho mimo modernizujúceho sa Ružomberka.

Cintorínom spolu s nami kráča kňaz. Dáme sa do reči a ja sa – tak trochu potmehúdsky – začínam s maskovanou zvedavosťou pýtať všetečné otázky. Na otázku, čo sa podľa neho stalo s telesnými pozostatkami najslávnejšieho miestneho rodáka Andreja Hlinku, dostávam zneistenú odpoveď. Jej vyhýbavosť skrýva buď jeho rozpaky, alebo je pokusom uviesť do rozpakov mňa. Priznáva, že s určitosťou sa to nevie, no zarovno s tým ukazuje na hrob Hlinkových rodičov Márie a Andreja s nápisom: *Spočívajte v pokoji, drahé prachy*. „Ktovie," uvažuje nahlas, „možno pozostatky spopolnili a prach vysypali na miesto večného odpočinutia matky a otca." Ešte sa pýtam, čo si myslí o najnovšej knihe, ktorá o Hlinkovi vyšla. „Autor je ateista. A ateista nemôže pochopiť Hlinku ako kňaza," odpovedá. Ďalej debatu nerozvíjame a lúčime sa.

Černovský cintorín má – podobne ako černovské uličky – nezameniteľný *genius loci*. Jeho dominantou je Pamätník černovských martýrov, centrálne situovaná mohyla z roku 1932 postavená na počesť obetí masakry z 27. októbra 1907. Tragédia, ktorá si vyžiadala pätnásť

mŕtvych a päťdesiatdva zranených, mala pre dotváranie modernej slovenskej identity význam ďaleko presahujúci jej lokálny rámec. Slovenskému príbehu poskytla to, po čom celé generácie obrodencov a politických národovcov implicitne túžili – mýtus krvi.

V strednej Európe predstavovala preliata krv jeden zo základných stavebných kameňov moderných kolektívnych identít. Biela hora utvárala český historický naratív, séria protiruských povstaní ten poľský, revolučné roky 1848/49 zas maďarský. Černová vstúpila do tohto symbolického priestoru ako slovenský variant zakladateľskej obete.

Udalosti v Černovej vytvorili symbolický repertoár kolektívnej identity a národnému hnutiu poskytli hmatateľný mýtus, ktorý umožnil transformovať lokálnu tragédiu na mobilizačný národný naratív. Zároveň – do istej miery náhodne – naštartovali politickú kariéru Andreja Hlinku poza chotár *rózsahegyi járás*; nad rámec jedného okresu spriemyselňujúceho a rozrastajúceho sa, no stále provinčného hornouhorského mesta na sútoku Váhu a Revúcej, v ktorom ho v marci 1905 zvolili za farára. Až po „krvavej nedeli" 27. októbra 1907 sa mu otvoril priestor nadregionálnej viditeľnosti. O Černovej a odvážnom kňazovi prenasledovanom za obranu národných práv zrazu písali liberálne aj katolícke periodiká v západnej, severnej i strednej Európe, rovnako slovenské emigrantské komunity v Amerike. Ozveny udalostí rezonovali naprieč monarchiou od Haliče po brehy Jadranu.

Definujúcimi prvkami, ktorými Andrej Hlinka prekročil hranice monarchie a vstúpil do širokého spoločenského povedomia, sa stali vzdor a krv. Do kolektívnej pamäti nevstúpil primárne ako kazateľ či publicista, ale ako muž vzdoru ochotný niesť osobné obete v konflikte s autoritou. Hlinka bol cez černovské udalosti fixne vnímaný ako symbol spravodlivej revolty, aj za cenu vlastného nepohodlia, strádania a straty slobody s prímesou mučeníctva. Bez týchto zážitkov by sa nemohol stať referenčnou osou, okolo ktorej sa po roku 1938 formovali identitárne projekty jednotlivých režimov.

O Hlinkovi vyšiel celý zástup diel rôzneho charakteru a zámeru – od kvalitnej čítavej životopisnej monografie[1] cez unikátnu trilógiu

[1] HOLEC, Roman. *Andrej Hlinka. Otec národa?* Bratislava: Marenčin PT, 2019.

jeho prejavov a článkov,[2] obranárske biografie,[3] dobové pamflety[4] až po prehľadové životopisné brožúry.[5] Táto kniha nemá ambíciu stať sa ďalšou klasickou biografiou, ktorá by len v rozšírenom prevedení odpovedala na otázku, aký Andrej Hlinka „naozaj bol". Domnievam sa, že na dolepovanie koláže už odborná ani laická verejnosť v druhom štvrťstoročí 21. storočia nie je zvedavá. „Zapĺňania bielych miest", ktorým historici legitimizovali dôležitosť svojho poslania, sme si užili dosť v prvých dvoch dekádach po novembri 1989. Keďže historické remeslo predstavuje neuzavretý proces, dalo by sa týmto argumentom zakrývať donekonečna. Nevyslovená spoločenská objednávka si však žiada viac.

To podstatné o Andrejovi Hlinkovi už vieme a v zásade na tom panuje konsenzus. Hlinka bol nepochybne charizmatický kňaz, schopný organizátor, ľudový rečník, konfliktný politik, muž pulzujúcej energie i veľkého ega, osobnosť budujúca, integrujúca i rozvracajúca. Nič z toho však samo osebe nevysvetľuje, prečo sa jeho meno stalo takou trvácnou politickou značkou a prečo ho po smrti dokázali využívať režimy, hnutia a pamäťové spoločenstvá s odlišnými, ba neraz protichodnými cieľmi. Zaujíma ma preto menej Hlinkova kariéra a viac kariéra Hlinkovej politickej mytológie – opakovane aktivovaného symbolického aparátu. Nie človek očistený od mýtov, ako sa o to viac či menej úspešne pokúšala väčšina doterajšej literatúry, ale mýtus chápaný ako príbeh, ktorý si človeka prisvojil a snažil sa ho zužitkovať pre vlastné záujmy.

Z uvedenej praxe jednotlivých režimov, strán, no aj individuálneho konania v 20. a 21. storočí vychádza motív tejto knihy. Andrej Hlinka sa ňou vinie nie ako biografický subjekt, ale ako médium, ako symbolická konštrukcia. Vychádzam z tézy, že symbióza vzdoru

[2] LETZ, Róbert a kol. *Andrej Hlinka: Prejavy a články I. (1893 – 1918).* Bratislava: Post Scriptum, 2024; LETZ, Róbert a kol. *Andrej Hlinka: Prejavy a články II. 1918 – 1938. Prvý zväzok 1918 – 1926.* Bratislava: Post Scriptum, 2025; LETZ, Róbert a kol. *Andrej Hlinka: Prejavy a články II. 1918 – 1938. Druhý zväzok 1927 – 1938.* Bratislava: Post Scriptum, 2026.

[3] SIDOR, Karol, VNUK, František. *Andrej Hlinka 1864 – 1938.* Bratislava: Lúč, 2008; VNUK, František. *Andrej Hlinka: Tribún slovenského národa.* Bratislava: THB, 1998.

[4] CHÁB, Václav. *Andrej Hlinka: Život a politika.* Praha: Volná myšlenka, 1934.

[5] BARTLOVÁ, Alena. *Andrej Hlinka*. Bratislava: Obzor, 1991.

a krvi, zosobnená v jeho postave a pretvorená do masovej politickej mobilizácie, predstavuje mimoriadne trvácnu symbolickú štruktúru slovenskej politickej predstavivosti. Pretrváva naprieč časom i režimami. Nemenná zostáva *matrica vzdoru a krvi*; mení sa jej funkcia. Politickí aktéri ju opakovane aktivujú a prepisujú ako zdroj legitimity, taktiky i strategického sebavyjadrenia.

Aby sa predišlo neskorším nedorozumeniam, hneď na úvod zdôrazňujem, že matricu (formu) vzdoru a krvi používam ako pracovný interpretačný rámec. Nevkladám do nej očakávania nad rámec užitočného pomocníka. Jej funkčnosť nemožno absolutizovať, snažiť sa ňou za každú cenu vysvetliť všetko a overovaniu platnosti matrice vzdoru a krvi otrocky podrobiť výklad či výber prameňov, ktoré by mali dodatočne potvrdiť zmysluplnosť tohto konceptu. Netvrdím, že matricou vnesenou do politickej prevádzky a úspešne stabilizovanou Andrejom Hlinkom dokážeme univerzálne zdôvodniť logiku modernej slovenskej politiky ako takej. Tvrdím však, že od vstupu masovej politiky do slovenského priestoru predstavovala významný mobilizačný zdroj pre strany a hnutia, ktoré s ňou dokázali cieľavedome pracovať.

Matricu vzdoru a krvi nepoužívam ako literárnu metaforu, ale ako opakujúci sa kultúrno-politický vzorec, ktorý aktérom umožňuje rámcovať konflikt ako morálny zápas obete proti utláčateľovi a tým mobilizovať. Cez matricu sledujem transformácie politickej mytológie spojenej s Hlinkom a skúmam jej účelnosť: do akej miery budovala vnútornú súdržnosť (ktorú politickí aktéri sami artikulovali) a do akej miery fungovala ako politická munícia proti oponentom – najprv proti židom, Čechom, evanjelikom, socialistom a demokratom (1938 – 1945), potom proti ľudákom, národniarom a katolíkom (1945/48 – 1989) a napokon proti občianskym demokratom (po roku 1989). Súbežne s využívaním proti vnútorným oponentom venujem pozornosť tomu, ako tento vzorec upevňoval symbolickú rezistenciu voči rôznym politickým centrám, ktoré boli v konkrétnych obdobiach vnímané ako zdroj ohrozenia, či už reálneho, alebo konštruovaného.

Hlinkova mytológia, definovaná Černovou 1907, preukázala výnimočnú odolnosť. Hlinka tento vzorec priamo nestvoril, no zásadne ho personifikoval a stabilizoval. Prežil jeho smrť aj režim jeho strany, ktorá „zvečnelého vodcu“ umiestnila do čela národného panteónu dokonca pred Ľudovíta Štúra a Milana Rastislava Štefánika. V reinter-

pretovanej podobe prenikol do symbolického sveta komunistického režimu. Ten síce ľudáckeho lídra bytostne nenávidel, avšak väzbu vzdoru a krvi, ktorej špirálu v kolektívnej pamäti spoločnosti roztočil práve Hlinkov príbeh jeho ústrednou rolou v udalostiach pred Černovou 1907, počas nej a po nej, sám aktívne využíval. Po porážke fašistickej Osi roku 1945, respektíve komunistickom „víťaznom februári" 1948 zostala matrica kontinuom politickej mytológie, i keď v pozmenenom epose. Komunistická mytológia, navonok vyjadrovaná v oficiálnych oslavách, pamäťových rituáloch, ideologických deklaráciách, pamäťovom jazyku či selektívnom výklade dejín, sa od Hlinku a jeho politického dedičstva normatívne dištancovala, ale tradíciu vzdoru a krvi v transformovanej podobe naďalej systematicky zužitkúvala. Ani zmeny po roku 1989 jej odolnosť nenarušili. Vzdor a krv – už nie v doslovnom, ale odvodenom význame – sa stali zásobnicou ponovembrových vymedzení voči (staro)novým kategóriám nepriateľov. Pozoruhodné je, že ani nie tak zo strany bývalých disidentov, odmietajúcich revanš a princíp kolektívnej viny, ale najmä zo strany nacionalistických a národno-populistických síl.

Matrica sa za uplynulé storočie stala v modernej politike populárnou aj preto, lebo rámcuje jednoduché a súčasne mobilizujúce rozprávania. Hrdinské príbehy rozprávané dovnútra spoločnosti znovu a znovu nezložito inscenujú zakladateľský okamih nepoddajnej obete, ktorá vystupuje zo svojej malosti a premieňa poníženie na triumf: na performatívne gesto, ktorým bez ohľadu na následky demonštratívne pretrháva väzby poslušnosti, mení sa na rebelujúceho suveréna, prestáva byť objektom dejín a mení sa na ich subjekt. Inak povedané, už ich pasívne neprijíma, ale sama ich tvorí. S pribúdajúcim časom sa „čistý Hlinka" stáva archaickým, neaktuálnym. Súčasné mutácie tohto vzorca sa naňho priamo neodvolávajú; v aplikovanej podobe však zostávajú jeho trvácnym dedičstvom, aj temer storočie po jeho smrti.

Cieľom knihy je ukázať dynamiku tohto procesu – procesu strategického zmocnenia. Ide o strategické privlastnenie si symbolu, osobnosti, udalosti či jazyka, ktorý pôvodne vznikol v inom kontexte a jeho následné prepisovanie tak, aby slúžil aktuálnym mocenským zámerom politických aktérov. Strategické zmocnenie nie je otázkou „pravdivosti", ale funkcie: slúži politickej mobilizácii, sebalegitimizovaniu a delegitimizovaniu protivníka. Tvrdím, že Hlinkova matrica

vzdoru a krvi nepredstavuje pevný ideologický obsah viazaný len na ľudácky tábor, ale pružný interpretačný rámec, do ktorého bolo (a je) možné vkladať meniace sa politické významy. Jej jadro tvorí súbor motívov, ktoré sa dali v rozličných historických situáciách opakovane aktivovať a nanovo preformátovať.

Text je preto pre lepšie pochopenie usporiadaný ako chronologický sled premien jednej politickej mytológie. Prvá kapitola (*Utváranie Hlinku*) sleduje kreovanie Hlinku ako symbolu v prostredí uhorských zápasov a po vzniku Československa. Východisko tvorí černovská tragédia – udalosť, ktorá slovenskému národnému hnutiu poskytla zakladateľský mýtus krvi a Hlinkovi otvorila cestu z regionálneho ekosystému do pozície metonymie národa, teda postavy zosobňujúcej celok. Druhá kapitola (*V mene Hlinkovom*) sa venuje obdobiu autonómie a Slovenského štátu, keď sa z Hlinku po smrti stal „zvečnelý vodca", kotva legitimity ľudáckeho režimu, ktorý vlastnú revolučnú krv nemal a chýbajúcu zakladateľskú obetu nahrádzal staršou krvou Černovej, väznením a naratívom celoživotného urputného zápasu „za vec". Tretia kapitola (*„Odhlinkovať!"*) skúma povojnové a komunistické „čistenie od Hlinku": nie ako jednoduché odstránenie jedného kultu z verejného priestoru, ale ako pokus nahradiť ľudácky príbeh vzdoru a krvi novou mytológiou odboja, povstania a antifašistickej legitimity. Posledná kapitola (*Obroda „duchom Hlinku"?*) analyzuje obdobie po roku 1989, keď sa Hlinka znovu objavuje vo verejnom priestore, no už nie ako samozrejmý základ novej identity: jeho meno sa vracia do verejného priestoru, obnovuje sa mauzóleum, zákony a slávnosti ho znovu symbolicky povyšujú do národného panteónu, avšak stratégie, akými má byť Hlinka prinavrátený do pamäti, stále rozdeľujú.

Kniha nie je ani obhajobou, ani obžalobou Andreja Hlinku. Ide poza horizont týchto insitných prístupov, ktoré sú napriek svojej obmedzenosti v prostredí slovenského politického fanklubizmu stále pomerne obľúbené a vyhľadávané. Predstavuje pokus porozumieť tomu, prečo práve Hlinkov príbeh dokázal tak vytrvalo organizovať slovenské predstavy o krivde, obeti, vzdore, uznaní, zrade a štátnosti. Politická mytológia, s ktorou text často pracuje, v našom prípade neznamená synonymum pre nepravdu v jednoduchom zmysle slova. Znamená spôsob, akým sa z udalostí, symbolov, obrazov, rituálov, miest či, ako uvidíme, aj telesných pozostatkov vytvára zrozumiteľný

príbeh kolektívu o sebe samom. Mýtus môže stáť na reálnych udalostiach, no jeho sila nespočíva v presnosti, ale v schopnosti dávať udalostiam smer, zmysel a emocionálnu energiu.

Mytológie vyjadrené v skúmanom prípade v matrici vzdoru a krvi v konečnom dôsledku obvykle smerovali k dvom cieľom: k moci a ku konštruovaniu kolektívnej identity. A o to textu ide: cez mytologické rámce utvárané aktérmi rôznorodo inštrumentalizujúcimi Hlinkov „odkaz“[6] preniknúť k mechanizmom správania, pamäťovej politiky a hodnotových konfliktov štyroch veľkých epoch slovenského 20. a 21. storočia. Ambíciou teda nie je ukázať Hlinku ako historickú postavu, ale ako opakovane rekonštruovaný symbol, prostredníctvom ktorého slovenská spoločnosť artikuluje svoje konflikty, obavy a predstavy.

Tento interpretačný rámec nechápem ako jednotný kauzálny mechanizmus. Rovnako tak kategoricky nehovorím, že neskoršie režimy a aktéri vedome nadväzovali na Hlinku. V niektorých prípadoch ide o priame privlastnenie si Hlinkovho mena a „odkazu“, v iných skôr o štrukturálnu príbuznosť politického jazyka obete, vzdoru, poníženia a legitimizovania. Mojím zámerom preto nie je zredukovať slovenskú politickú predstavivosť na jeden pôvod, ale ukázať, ako sa podobný symbolický repertoár opakovane zapínal v zápasoch o moc, pamäť a kolektívnu identitu. V širšom teoretickom zmysle nadväzujem na práce o politickom mýte, národnej obeti, symboloch porážky a nacionalizovaní utrpenia; samotný pojem však používam na pomenovanie konkrétnej slovenskej konfigurácie týchto prvkov.[7]

V slovenskom prípade dostala táto konfigurácia konkrétnu tvár,

[6] Výraz *odkaz* v celom texte obvykle píšem v úvodzovkách. Nepoužívam ho ako označenie pevne vymedzeného súboru Hlinkových ideí, ale ako pracovný referenčný rámec, na ktorý sa v rozličných historických obdobiach odvolávali jednotlivé politické prúdy a ktorý zakaždým napĺňali vlastným, dobovo podmieneným obsahom.

[7] K širšiemu teoretickému rámcu porovnaj: BOTTICI, Chiara, CHALLAND, Benoît. Rethinking Political Myth. In *European Journal of Social Theory*, vol. 9, 2006, no. 3, s. 315 – 336; MARVIN, Carolyn, INGLE, David W. *Blood Sacrifice and the Nation: Totem Rituals and the American Flag*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999; MOCK, Steven J. *Symbols of Defeat in the Construction of National Identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011; LIM, Jie-Hyun. *Victimhood Nationalism: History and Memory in a Global Age*. New York: Columbia University Press, 2025; CHLUP, Radek. National Myths and Rebounding Violence. In *Nations and Nationalism*, vol. 27, 2021, no. 4, s. 943 – 959.

konkrétne meno a konkrétny príbeh. Jej personifikáciou sa stal Andrej Hlinka a zakladajúcim okamihom Černová – udalosť, v ktorej sa vzdor spojil s krvou do mimoriadne životaschopného politického rozprávania. Nasledujúce kapitoly sledujú, ako sa tento príbeh rodil, premieňal, obracal proti svojim pôvodným nositeľom a napokon prežíval aj bez Hlinku.

UTVÁRANIE HLINKU

Mytológia počiatkov uznaného národa

Tá slovenská pravda
Predsa raz zvíťazí:
Krú padlých obetí
Zlosť sveta porazí!

Tá slovenská pravda
Predsa raz zvíťazí:
Mŕtvi z hrobov za ňu
Už bojujú s nami.

[M. Pohronský: *Černová*][1]

[1] *Slovenské pohľady*, roč. 27, 1907, sošit 11, s. 647.

Zrodenie z krvi

Revolúcia 1848/49 nedopadla pre slovenské národné hnutie práve najpotešujúcejšie. Uznanie Slovákov ako svojbytného národa, dosiahnutie jazykovej rovnoprávnosti a územno-politické vyčlenenie Slovenska sa prvej politickej reprezentácii v dejinách nepodarilo dosiahnuť. Na rovinu, okrem presadenia občiansko-politických práv – programu spoločného s inými národnými reprezentáciami mnohonárodnostnej monarchie – preň skončila porážkou. Ľudovít Štúr sa utiahol do Modry, z výsledkov „meruôsmych" rokov bol trpko sklamaný, vo vnútornom exile domu po zosnulom bratovi Karolovi prepadol skepse a perspektívy záchrany Slovákov pred asimiláciou naprojektoval do Ruska.[2] Revolúcia, ktorá mala byť začiatkom politického uznania, sa premenila na skúsenosť frustrácie, subjektívne pociťovanej ako podvedenie. Sklamanie štúrovcov nadobúdalo črty generačnej dezilúzie. Neoabsolutistická realita monarchie nastolená po potlačení revolúcie vyvolávala hlbokú depresiu.[3]

Revolučné vrenie Slovákom prinieslo len krátky záblesk politickej rozpoznateľnosti. Trvalá emancipácia zostávala vzdialeným cieľom a požiadavky formulované v *Žiadostiach slovenského národa* ostali prevažne programom budúcnosti.[4] Momentum „meruôsmych" rokov,

[2] KOVÁČ, Dušan. Slováci, Česi a stredná Európa v revolúcii a po revolúcii 1848 – 1849: Protirečivé formovanie stredoeurópskej identity u českých a slovenských politických elít. In GUBA, Ivan, MACHÁČEK, Michal, SYRNÝ, Marek (eds.). *Ve službách česko-slovenského porozumění/porozumenia. Pocta Vojtovi Čelkovi.* Praha: Československé dokumentační středisko – Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici – Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2016, s. 124 – 125.

[3] DANILÁK, Michal. Národy strednej Európy na križovatkách novodobých dejín 1848/49 – 1918/19. In ŠVORC, Peter, HARBUĽOVÁ, Ľubica (eds.). *Stredoeurópske národy na križovatkách novodobých dejín 1848 – 1918.* Prešov – Bratislava – Wien: Universum, 1999, s. 24.

[4] K základnému prehľadu o štátoprávnych predstavách slovenských obrodencov v prvej

zadržané nástupom Bachovho absolutizmu, síce po páde centralisticko-policajného režimu dostalo šancu pookriať, no postupný príklon budapeštianskych vládnych elít k etnizácii opätovne zmaril nádeje národov multikultúrnej monarchie na „novú jar". Ako poznamenal historik László Vörös, liberálna koncepcia Józsefa Eötvösa a Ferenca Deáka počítala s koexistenciou národnej a štátnej identity, teda vedomia súbežnej, nevylučujúcej sa príslušnosti k etnickému uhorskému národu a štátu. Tento projekt však postupne po podpise rakúsko-uhorského vyrovnania roku 1867 ustúpil politickej praxi, ktorá národnostnú otázku neintegrovala, ale neutralizovala. Z národa sa pre posmelenú uhorskú vládu v ére dualizmu nestal politický subjekt, ale administratívny problém. Upustenie od používania pojmu národnosť v prvých dvoch dekádach federalizovanej monarchie a v jej uhorskej časti jeho nahradenie termínmi ako „ľud", „obyvatelia" či „občania nemaďarskej národnosti", navyše prepojené s infantilizovaním Slovákov,[5] znamenalo dvojitý zásah tak pre slovenskú inteligenciu, ako aj národné sebavedomie.

Škandalizovanie slovenských elít v kombinácii s vytváraním archetypu dobráckeho, no pritom primitívneho poľnohospodárskeho ľudu pôsobilo paralyzujúco.[6] Hoci porevolučné generácie obrodencov zanovito bažili po mobilizačnom príbehu či aspoň pevnom bode, intelektuálne odraziská na ceste k svetlejším zajtrajškom ich vracali hlboko do veľkomoravských čias. Nešlo o návrat k dejinám, ale o únik pred prítomnosťou.

Slovenské povstanie 1848/49 sa napriek obetiam skončilo politicky takmer bezvýsledne. Odbiehanie intelektuálov do mytológie

polovici 19. storočia pozri IVANTYŠYNOVÁ, Tatiana. Predstavy Slovákov o ich mieste v strednej Európe od „Karpatoslávie" ku korunnej krajine „Slovensko". In SLÁDEK, Kamil, ŠKVARNA, Dušan (eds.). *Hľadanie novej podoby strednej Európy (fenomén integrácie a dezintegrácie od osvietenstva po 1. svetovú vojnu)*. Prešov – Bratislava: Vydavateľstvo Michala Vaška – Centrum pre európsku politiku, 2005, s. 161 – 172.

[5] VÖRÖS, László. *Analytická historiografia verzus národné dejiny. „Národ" ako sociálna reprezentácia.* Pisa: Plus-Pisa University Press, 2010, s. 129, 131.

[6] Niekedy doplnkom, inokedy opozitom k týmto stereotypom o „národnom charaktere" boli autostereotypy Slovákov o samých sebe. Prehľadovo o nich – od autostereotypov o „kolektívnych dobrých vlastnostiach" cez predstavu „mierumilovného národa", „pracovitého národa", „plebejskosti", „utláčaného a trpiteľského" až po „bohabojný národ" – píše MOLDA, Rastislav. Ako sa vidíme my Slováci. In MIKLOŠKO, František, ZAJAC, Peter (eds.). *Slovensko: Odkiaľ prichádzame. Kým sme. Kam kráčame.* Bratislava: Slovart, 2026, s. 83 – 100.

stredovekej „dávnej zašlej slávy“ preto predstavovalo bezpečný útek pred realitou, ktorý poskytoval len slabú mobilizačnú energiu. Veľká Morava pre absolútnu väčšinu doformúvajúceho sa moderného národa predstavovala nanajvýš legendu podobnú biblickým kapitolám či ústne tradovaným povestiam. Zahmlievala ju časová priepasť a emočné vákuum. Od ťaživej každodennosti dualizmu ju oddeľovalo celé tisícročie. Svätoplukovské rozprávania tak len ťažko premieňali regionálne, konfesionálne a stále aj stavovsky roztrieštené po slovensky hovoriace spoločenstvo na politicky mobilizovaný národ.[7]

Podobnú skúsenosť frustrácie prežívali aj iné stredoeurópske národné elity. Filozof Tibor Pichler identifikoval bolesť ako často prehliadaný atribút premosťujúci národné hnutia 19. storočia v celej strednej Európe. Bolesť vyvierajúca z traumatizujúcej historickej skúsenosti pôsobila spočiatku skôr ako výraz slabosti, fragmentácie a beznádeje formujúceho sa kolektívu než ako solidarizujúci prvok. Pohľad obrodeneckých intelektuálov na národ „zhora“, vsádzaný do kontextov zákonitostí filozofie dejín, utváral náhradný imaginárny priestor kompenzujúci zaznávanie národa uhorskou vládou a jeho politickú nemohúcnosť.[8]

Tento kompenzačný rámec sa však postupne premieňal. Práve bolesť sa ukázala ako potenciálne účinný mobilizačný nástroj, najmä keď bola zasadená do naratívu kolektívneho ohrozenia a existenčnej neistoty.

Kým štúrovská generácia tridsiatych a štyridsiatych rokov svojou činorodosťou Slovákov symbolicky priviedla na prah uznania, memorandisti a najmä martinská generácia v ére dualizmu mali svoju

[7] Je dôležité upozorniť, že v druhej polovici 19. storočia tvorili významnú časť po slovensky hovoriacich komunít v Uhorsku dolnozemskí Slováci, žijúci hlboko za líniou dominantne slovenského etnického osídlenia dnešného Slovenska. Špecifickosť prostredia tzv. „Dolnej zeme“ ich odtŕhala od problémov ich „hornozemských“ krajanov. Pre historicky odlišný vývoj, inú kolektívnu pamäť a, slovami historika Miroslava Kmeťa, vedomie „pionierskej úlohy predkov pri kultivácii krajiny“ bol ich obraz „hornozemského Slovenska“ neurčitý, rozmazaný až žiadny. KMEŤ, Miroslav. *Krátke dejiny dolnozemských Slovákov 1.* Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2021, s. 184 – 186.

[8] PICHLER, Tibor. Hľadanie stratenej pamäti. K politike spomínania v strednej Európe. In CSÁKY, Moritz, MANNOVÁ, Elena (eds.). *Kolektívne identity v strednej Európe v dobe moderny.* Bratislava: Historický ústav SAV – Academic Electronic Press, 1999, s. 53, 57.

rolu extrémne sťaženú. Uhorská nacionalisticko-asimilačná politika nevracala boj o viditeľnosť do predštúrovského obdobia, ale redukovala ho na zápas o elementárne udržanie už raz konštituovaného, hoci nedobudovaného a neuznaného národa. Politickú hru nevracala pred rok 1848 – kladenými prekážkami vytvárala situáciu, v ktorej bolo treba únavne znovu a znovu obhajovať samotnú legitimitu národnej existencie, budovať už vybudované.

V tomto napätí medzi vyčerpanou mytológiou minulosti a bolestne prežívanou prítomnosťou sa otváral priestor pre nový typ nadčasového zakladateľského príbehu. Taký, ktorý už nečerpal svoju silu z idealizovanej veľkomoravskej histórie „úsvitu národných dejín", ale z bezprostredne prežívanej a zbytostnenej krivdy. Špecialista na formovanie moderných národov Miroslav Hroch názvom jednej zo svojich kníh prostredníctvom slovnej hračky skonštatoval podstatu tohto procesu – „Národy nejsou dílem náhody".[9] Zároveň však platí, že náhody národy preukázateľne ovplyvňujú. Neutvárajú ich, no pomáhajú ich doformovať.

Stačí pritom jedna náhodná zlomová udalosť. Spúšťač, ktorý rozhýbe spiace procesy, odbúra tradičné predsudky a vnútorné brzdiace štiepenia, zjednotí nechápajúce sa spoločenstvo žijúce vedľa seba, zmaže navonok nezmieriteľné kultúrne rozpory na osi konzervativizmus – liberalizmus a medzi jednotlivými zložkami národného spoločenstva vygeneruje hlbokú solidaritu, prekonávajúcu regionalizmus, konfesionalitu i stavovské postavenie.

Spúšťačom obvykle býva zásadný otras. Ruská invázia na Ukrajinu z februára 2022 predstavuje azda najvýraznejší súčasný príklad toho, ako môže neočakávaná udalosť urýchliť konsolidáciu kolektívnej identity. Útok, ktorého cieľom bolo oslabenie či rozklad ukrajinskej štátnosti, prispel k nebývalému zomknutiu spoločnosti a výrazne posilnil identifikáciu obyvateľstva s ukrajinským politickým národom. Práve v tom spočíva význam historickej kontingencie: udalosti, ktoré mali určitý mocenský zámer, môžu v konkrétnych podmienkach vyvolať opačný, neplánovaný a formatívny efekt.[10]

[9] HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů.* Praha: Karolinum, 2023.

[10] K otázke doformovania moderného ukrajinského národa porovnaj najmä poli-

Podobné momenty nachádzame aj hlbšie v dejinách moderných národov. Lokálne konflikty, represívne zásahy či akty násilia neraz spätne nadobudli význam zakladajúcich mýtov a dali základ zrodu národa dovnútra i navonok. Britské represie po Veľkonočnom povstaní roku 1916 podstatne urýchlili konsolidáciu írskeho nacionalizmu, pričom jasne a definitívne oddelili írsku identitu od náklonnosti k britskej korune.[11] Rovnako odpor proti sovietskej agresii rokov 1939/1940 konsolidoval moderný fínsky politický národ, Fínov vďaka ich húževnatosti medzinárodne zviditeľnil a zapísal na mapu rešpektovaných národov.[12]

Uvedené príklady poukazujú na širšiu transnacionálnu životaschopnosť takéhoto politického príbehu. Príbeh vzdoru a krvi, ktorý

tologickú literatúru, ktorá ruskú agresiu neinterpretuje ako vznik ukrajinského národa *ex nihilo*, ale ako prudký akcelerátor jeho konsolidácie. Podľa týchto zdrojov plnoformátová inváziа z februára 2022 posilnila význam ukrajinskej identity, prehĺbila jej občiansky a antiimperiálny obsah a výrazne oslabila staršie regionálne, jazykové či kultúrne deliace línie vo vnútri ukrajinskej spoločnosti. Národ sa podľa nej doformúva ako politické spoločenstvo občanov, ktorých spoločná skúsenosť ohrozenia, odporu a obety nanovo potvrdzuje zmysel štátnosti. Porovnaj: KULYK, Volodymyr. National Identity in Ukraine: Impact of Euromaidan and the War. In *Europe-Asia Studies*, vol. 68, 2016, no. 4, s. 588 – 608; KULYK, Volodymyr. National Identity in Time of War: Ukraine after the Russian Aggressions of 2014 and 2022. In *Problems of Post-Communism*, vol. 71, 2024, no. 4, s. 296 – 308.

[11] K významu Veľkonočného povstania roku 1916 pre premenu írskeho nacionalizmu pozri prehľadové práce: TOWNSHEND, Charles. *Easter 1916: The Irish Rebellion*. London: Allen Lane, 2005; McGARRY, Fearghal. *The Rising: Ireland, Easter 1916*. Oxford: Oxford University Press, 2010; FERRITER, Diarmaid. *A Nation and Not a Rabble: The Irish Revolution 1913–1923*. London: Profile Books, 2015; ENGLISH, Richard. *Irish Freedom: The History of Nationalism in Ireland*. London: Macmillan, 2006. Uvedení autori zhodne ukazujú, že samotné povstanie malo v čase vypuknutia obmedzenú spoločenskú podporu, no britská represívna odpoveď (najmä popravy vodcov) zásadne zmenila jeho recepciu a pomohla pretvoriť neúspešný ozbrojený pokus na zakladateľský mýtus írskej štátnosti.

[12] K Zimnej vojne ako skúsenosti, ktorá významne posilnila fínsku národnú súdržnosť, pozri základné diela KIRBY, David. *A Concise History of Finland*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006; MEINANDER, Henrik. *A History of Finland*. London: Hurst, 2020; TROTTER, William R. *A Frozen Hell: The Russo-Finnish Winter War of 1939–1940*. Chapel Hill: Algonquin Books, 1991; VEHILÄINEN, Olli. *Finland in the Second World War: Between Germany and Russia*. Basingstoke: Palgrave, 2002. Širší kontext pretrvávania pamäťových jaziev občianskej vojny z roku 1918, ktoré Zimná vojna aspoň čiastočne prekryla mýtom spoločného odporu, pozri in TEPORA, Tuomas, ROSELIUS, Aapo (eds.). *The Finnish Civil War 1918: History, Memory, Legacy*. Leiden – Boston: Brill, 2014.

zarezonuje, etabluje sa v národnej pamäti a systematicky sa rozvíja naprieč celým politickým spektrom, dokáže v určitých historických situáciách pôsobiť bezprostrednejšie a emocionálne účinnejšie než jazyk či občianska myšlienka, prípadne vytvoriť pevnejšiu os národogenézy. Nie konkrétny obsah príbehu (ako sa stal), ale jeho *jadro* (aký silný univerzálny motív priniesol).

Írsku a fínsku skúsenosť spája dávidovsko-goliášovská empíria. Hoci oba národy sa etnicky sformovali už v priebehu 19. storočia, definitívnu konsolidáciu spojenú s politickým (seba)uvedomením priniesla až krízová skúsenosť – mýtus heroického zápasu o holú existenciu opretý o jednu udalosť, ktorú spôsobilo zle vyhodnotené politické rozhodnutie protivníka-utláčateľa. Keby Briti po roku 1916 nereagovali na Veľkonočné povstanie tvrdou represiou a popravami jeho vodcov, írsky separatizmus by pravdepodobne ešte určitý čas zostával záležitosťou radikálnej menšiny a medzinárodná rozpoznateľnosť Írov od Angličanov by bola skôr intuitívna. Takisto, keby Sovietsky zväz v roku 1939 nezaútočil na Fínsko s cieľom zlomiť jeho suverenitu, fínska spoločnosť by sa možno ešte dlhšie vyrovnávala s vnútornými jazvami občianskej vojny z roku 1918 a Sovietsky zväz by možno Fínsko postupne dostal do svojej sféry vplyvu nevojenskými nástrojmi. V oboch prípadoch tak zásah silnejšieho aktéra paradoxne urýchlil proces národnej konsolidácie a premenil existujúce etnické spoločenstvo na sebavedomý moderný politický národ. Tieto skúsenosti potvrdzujú, že politicky zadefinované národy a ich hrdinov, ktorí sa stanú personifikáciou týchto národov a ich heroizovaných zápasov, dokáže stvoriť jeden jediný moment. Samozrejme, nejde o kladenie týchto prípadov do jednej roviny, ale o upozornenie na širší mechanizmus, v ktorom násilie alebo represia silnejšieho aktéra spätne produkujú mobilizačný príbeh slabšieho spoločenstva.

Andrej Hlinka bol začiatkom jesene 1907 nadregionálne známym politickým tribúnom. Dobovým archaizmom povedané, buditeľom. Vďaka agilnosti, osobnej zapojenosti v osvetovej a sociálnej pomoci drobným ľuďom počas jeho farárskeho pôsobenia v Troch Sliačoch[13] ho okruh martinského centra slovenskej politiky pozitívne registroval už v poslednej dekáde 19. storočia. Na tridsiatnikovi Hlinkovi

[13] Dnes Liptovské Sliače.

si cenili zápal pre ľudovýchovnú činnosť. „On iste už zachránil svoj ľud od záhuby a časom vychová si občanov zámožných, neodvislých. Hja, ale on tiež nemohol hneď pristúpiť ku zakladaniu spolkov, lež najprv poúčal svoj ľud, formálne prednášky držal; ľud ho pochopil a nasledoval. Z takýchto malých krúžkov, povedzme besied, obyčajne vyviňuje sa aj dačo vyššieho; záujmy pre obecné dobro celého národa," písalo sa o ňom v *Národných novinách*.[14]

Hlinkovo zžívanie sa s bežnými starosťami ľudí mu už v prostredí rázovitej liptovskej dediny utváralo obraz *jedného z nás*. V čase štátom riadeného zaznávania slovenčiny ako jazyka a Slovákov ako národa bol Hlinka tým, kto svojou frenetickou angažovanosťou u svojich duchovných zverencov vytváral pocit „malého Slovenska" a „prvého medzi Slovákmi". Vôbec neprekážalo, že len na mikroúrovni Troch Sliačov, roľníckej obce čoby na dohľad z Ružomberka, Hlinkovho budúceho doživotného farárskeho pôsobiska.

Hlinka sa tam naučil kumštu práce s ľuďmi, načúvať ich problémom a reagovať na ne. Jeho životopisci sa zhodli, že Hlinka sa vyznačoval neobyčajným talentom hovoriť „jazykom ľudu".[15] Sliačania, ale aj rozrastajúca sa komunita Liptákov zo širšieho okolia, ktorí s ním prišli do kontaktu, ho preto jednoducho ľudsky obľubovali. Rozmer Hlinkovej ľudovosti, autentického zrastenia s dedinčanmi a s cyklom ich života dokresľoval spôsob, akým s nimi trávil voľný čas. Neštítil sa ani zábav, čo im prirodzene imponovalo. Po predstaveniach divadelných spolkov v slovenčine, ktoré pomáhal organizovať, neváhal zotrvať na veselici, kde, ako spomínali účastníci tancovačiek, „stolovanie duševnou manou zaopatril".[16]

Ľudia sa naňho obracali s najvšakovakejšími požiadavkami a Hlinka sa snažil vyhovieť – od triviálností až po starostlivosť doslova poza oceán. V Hlinkovom osobnom fonde v Slovenskom národnom archíve sa napríklad zachoval list, v ktorom žiadal o dohľad nad hladkým priebehom cesty piatich Sliačanov do Ameriky, obávajúc sa, aby sa

[14] Rozkývajme sa! In *Národnie noviny*, roč. 27, 17. 1. 1896, č. 8, s. 2.

[15] LORMAN, Thomas. *The Making Of the Slovak People's Party. Religion, Nationalism and the Culture War in Early 20th-Century Europe.* London – New York: Bloomsbury Academic, 2021, s. 73.

[16] Dopisy. In *Národnie noviny*, roč. 31, 1. 3. 1900, č. 25, s. 3.

nestali obeťou podvodu. „Moji 5 chlapi idú za more. Otcovská opatera maďarských úradníkov ich vyhnala z vlasti. Prosím vás, záujmite sa za týchto chudákov, aby neupadli do rúk nejakého nesvedomitého agenta. Doprevaďte ich, prosím vás, na nejakú lacnú a spoľahlivú loď," intervenoval za neborákov, ktorí vo vysťahovaní za Atlantik hľadali šťastnejšiu budúcnosť.[17]

Hlinka napĺňal v očiach vidieckeho spoločenstva rolu komplexnej elity, ktorej misia vysoko prekračovala duchovnú činnosť. Cirkevná historička Františka Čechová ju výstižne pomenovala otcovským dohľadom nad komunitou.[18] Hlinka dokázal nielen poučiť, napomenúť, varovať z pozície kňaza, ale aj byť príjemným neformálnym spoločníkom, sediacim za jedným stolom s ostatnými a zasycovať osadenstvo žoviálnymi rozhovormi na najrôznejšie témy. Sliačania mohli sotva cítiť výstavnejšiu reprezentáciu slovenskosti než zo všestranného univerzála Hlinku.

Po zvolení za farára v Ružomberku roku 1905 preniesol Hlinka tento vzorec z lokálnej periférie do napredujúceho mesta, ktoré na prelome 19. a 20. storočia zaznamenalo vďaka výstavbe textilky a novej papierne obrovský demografický vzostup. Tým sa menila aj váha Hlinkovho spoločenského kapitálu. „Malé Slovensko" sa prenieslo z Troch Sliačov do Ružomberka, a spolu s ním aj Hlinkom stelesňované ľudové charizmatické líderstvo. Ján Janček mladší, neskorší poslanec československého Národného zhromaždenia za agrárnu stranu a starosta Ružomberka, o novom ovzduší, ktoré čerstvo zvolený farár priniesol do mesta, napísal do *Národných novín* tieto uznanlivé vety: „Náš pán farár Hlinka pracuje za dobro mesta (...) a ako duchovný je vzorom opravdivých pastierov, o tom Vám povedia aj tí katolíci, ktorí nechodia do kruhu,[19] ale do kostola, a tí uličania, ktorí len teraz vedia, že v Ružomberku je farár i pre ulice, a nielen farár, ale opravdový pastier i otec duchovný."[20]

[17] Slovenský národný archív (SNA) Bratislava, f. Andrej Hlinka, šk. 51, inv. č. 2475. List Andreja Hlinku, 24. mája 1900.

[18] ČECHOVÁ, Františka. Ľudová strana a život slovenských katolíkov v procesoch sekularizácie (Príspevok k teoretickému a praktickému poznávaniu kolektívnych mentalít). In LETZ, Róbert, MULÍK, Peter, BARTLOVÁ, Alena (eds.). *Slovenská ľudová strana v dejinách 1905 – 1945.* Martin: Matica slovenská, 2006, s. 345.

[19] Myslel tým Ružomberský katolícky kruh, založený roku 1894.

[20] Dopisy – Z Ružomberka (odpoveď pánu Janovcsikovi). In *Národnie noviny*, roč. 37, 8. 2. 1906, č. 16, s. 3.

V dobe, keď Slovensko v dnešnej podobe nebolo územne vymedzené, museli národne uvedomelí svoju predstavu o teritorialite viazať do symbolov. Personifikácia v ľudovej predstavivosti fungovala jednoducho: ak sme všetci Slováci, tak Hlinka je ako náš „prvý muž" zhmotnením národa. Útok na Hlinku je útokom na národ a Hlinku treba za každých okolností brániť, pretože útok naňho je útokom na nás. A útoky, prirodzene, pribúdali, paralelne s Hlinkovým prienikom do vyšších poschodí verejného života.

Prestupom do Ružomberka Hlinka stratil status známeho, verejne exponovaného, no stále len dedinského farára. Zatiaľ nenadobudol pozíciu „politika z povolania" ani osobnosti celoštátneho významu. V konkurencii osobností uhorskej politiky ako Kálmán Széll, István Tisza, Sándor Wekerle, Albert Apponyi či Dezső Bánffy pôsobil ako nespokojný, no stále provinčný hlas. Sociálny demokrat Ivan Dérer ho označil za ťažko vypočítateľný, často trucujúci samoľúby živel, považujúci sa za „stojícího vedle slovenského hnutí".[21] Hlasný rebel zo severu Horného Uhorska sa však pre provládne elity stával problémom, ktorý považovali za potrebné riešiť.

Ružomberok bol spoločne s Turčianskym Sv. Martinom, Liptovským Sv. Mikulášom a Budapešťou jedným z hlavných centier národného hnutia. Hlinka ako ružomberský farár požíval v tomto prudko hospodársky i politicky silnejúcom uzle katolíckeho prúdu rešpekt, ktorý pretavoval do odvážnej kritiky netolerantného uhorského (maďarského) nacionalizmu a korupčných praktík jeho lokálnych predstaviteľov. Jeho neumiernený nediplomatický jazyk dával štátnym úradom jedinečnú zámienku proti vzdorovitému, sebavedomie naberajúcemu Hlinkovi mocensky zakročiť.

Slovenské politické elity na pomedzí storočí čoraz intenzívnejšie vnímali maďarizačný kurz nielen ako spor o jazyk či občianske práva, ale ako existenčný tlak smerujúci k samotnému rozkladu slovenskej identity. Práve v tomto bode sa Hlinkove osobné konflikty s uhorskou mocou s trestnoprávnymi dohrami začali meniť na konflikty symbolického charakteru. Historik Milan Podrimavský upozornil, že vládne kruhy vnímali činnosť národných aktivistov ako otázku

[21] DÉRER, Ivan. *Slovenský vývoj a luďácká zrada.* Praha: Kvasnička a Hampl, 1946, s. 99.

vnútornej bezpečnosti štátu. S pokročilejšími asimilačnými tlakmi ich čím ďalej, tým viac kriminalizovali a nálepkovali ako protištátnych buričov. Začiatkom 20. storočia represie už nenadobúdali len podobu verejného diskreditovania, ale aj disciplinárnych postihov, policajného dozoru a súdnych procesov.[22] Štátne inštitúcie však nimi nedosiahli nič: odhodlanie národných aktivistov nenaštrbili a *ľud*, dovtedy verných vyznávačov svätoštefanskej koruny a neochvejných podporovateľov habsburskej dynastie, odcudzovali.

V atmosfére paranoidného „honu na čarodejníkov" sa perzekúcie Hlinku nemohli interpretovať ako izolovaný konflikt jedného kňaza s úradmi – jeho reflexia sa posúvala k útoku proti holej predstave slovenskej svojbytnosti. Hlinkove procesy, jeho suspendovanie a väznenie sa preto v ľudovej recepcii menili na dôkaz, že už slovenskosť sama osebe je v očiach štátu podozrivá. Mechanizmus bol psychologicky mimoriadne účinný: čím intenzívnejšie štát demonštroval represívnu moc, tým viac prispieval k emocionalizovaniu a personifikovaniu kolektívnej frustrácie do Hlinkovej postavy. Pre nezanedbateľnú časť slovenskej spoločnosti sa tak Hlinka postupne stával zosobnením poníženej komunity, ktorá v ňom videla samu seba – svoju bezmocnosť, svoj vzdor i svoju túžbu po uznaní. Cez Hlinkove prvé súdne poťahovania sa začala rodiť matrica, ktorá sa naplno rozvinula po Černovej: predstava, že utrpenie vodcu predstavuje utrpenie národa.

Oficiálna podpora národnému kandidátovi Vavrovi Šrobárovi v parlamentných voľbách v apríli 1906 vyšla Andreja Hlinku draho. Po kňazskom suspendovaní a pozbavení fary spišským biskupom Sándorom (Alexandrom) Párvym nasledoval politický proces, v ktorom bol odsúdený na dva roky väzenia a vysokú peňažnú pokutu.[23]

[22] PODRIMAVSKÝ, Milan. K charakteru slovenskej politicko-spoločenskej aktivity v rokoch 1905 – 1907. In KUCÍK, Štefan (ed.). *Mýtus a realita*. Ružomberok: Historický ústav – Katolícka univerzita v Ružomberku, 2008, s. 52 – 53.

[23] Pre názornosť, k máju 1907 Andrej Hlinka disponoval hrubým majetkom vo výške 117 700 korún, z väčšej časti tvoreným účastinami v bankách a nehnuteľnosťami. Po odpočítaní záväzkov (70 200 korún) jeho čistý majetok tvoril 47 500 korún. Rozhodne teda nebol prototypom chudobného farára s obmedzeným kapitálom. Jeho aktíva vypovedajú o významnom zapojení do slovenského bankového a podnikateľského prostredia. Aj keď bol jeho majetok silne úverovo zaťažený, ekonomicky ho možno situovať do lokálnej zámožnejšej vrstvy. SNA Bratislava, f. Andrej Hlinka, šk. 51, inv. č. 2512. Finančné záležitosti – Majetkový stav Andreja Hlinku k 1. 5.